



בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 7978/16

לפני: כבוד ממלא מקום הנשיא ע' פוגלמן
כבוד השופט א' שטיין
כבוד השופטת ר' רונן

העותרים: שרון סיראי ו-34 אחי

נגד

המשיבים: 1. שר הפנים
2. רשות האוכלוסין וההגירה

התנגדות לצו על תנאי

תאריך הישיבה: כ"ח בכסלו התשפ"ד (11.12.2023)

בשם העותרים: עו"ד חגי קלעי; עו"ד אחינעם סגל-אורבך; עו"ד דניאלה יעקובי; עו"ד שרון סיראי

בשם המשיבים: עו"ד רן רוזנברג; עו"ד מוריה פרימן

פסק-דין

ממלא מקום הנשיא ע' פוגלמן:

עניינה של העתירה בבקשת העותרים, זוגות נשים לסביות וילדיהן (יחד עם האגודה לשמירת זכויות הפרט), כי המשיבים יפיקו תעודות לידה מתוקנות, אשר נושאות את שמותיהן של שתי האימהות של ילדיהן המשותפים.

1. במרכז ההליך דנן 9 זוגות של נשים לסביות אשר הקימו תא משפחתי והביאו ילדים לעולם, וזאת מתוך כוונה ותכנון משותפים. בכל המקרים שלפנינו, אחת מבנות הזוג הרתה מתרומת זרע אנונימית, ולפיכך היא בעלת זיקה ביולוגית לילד. מעמדה ההורי של בת הזוג שנעדרת זיקה ביולוגית לילד זכה להכרה משפטית לאחר הלידה באחת משתי דרכים: צו אימוץ או צו הורות פסיקתי. מעמד זה הוסדר לאחר הנפקתה של תעודת לידה. במהלך שנת 2016, פנו העותרים למשרד הפנים מספר פעמים בבקשה להנפקת תעודות לידה מתוקנות, שישקפו את מעמדן של שתי האימהות של הילדים המשותפים. משרד הפנים לא השיב לפניית האמורות, ולפיכך הגישו העותרים באותה שנה עתירה לבית משפט זה, במסגרתה טענו כי לא נתונה למשיבים (שר הפנים ורשות האוכלוסין וההגירה) סמכות לסרב לבקשתן להנפיק תעודות לידה מתוקנות שנושאת את שמות שתי האימהות, בנסיבות שבהן הוצגה תעודה ציבורית – קרי, צו אימוץ או צו ההורות הפסיקתי – שמלמדת על הורותן.

2. בתגובתם המקדמית של המשיבים מיום 13.1.2017 הובאה עמדתם שלפיה בשונה ממסמכים אחרים לפי חוק מרשם האוכלוסין, התשכ"ה-1965 (להלן: חוק המרשם או החוק), תעודת הלידה אינה מתעדכנת בהתאם לשינויים שחלו בחיי הילד, והיא משקפת את ההורות בעת הלידה גרידא (להלן: התגובה המקדמית). זאת, למעט במקרים בהם מתקיימת תכלית של חיסיון באשר לזהות ההורים הביולוגיים – למשל, כאשר מדובר בהליך אימוץ "סגור", במסגרתו מוטל חיסיון על זהותם של ההורים הביולוגיים או כאשר מדובר בילד שנולד בהליך פונדקאות – אז תופק תעודת לידה חדשה. בתגובה המקדמית נטען עוד כי מדיניות זו נוהגת "מאז ומעולם" (סעיף 4 לתגובה המקדמית); וכי תקנות מרשם האוכלוסין (צורתן של תעודות לידה ופטירה), התשל"ג-1972 (להלן: תקנות הצורה) כוללות את השדות שם ה"אב" ושם ה"אם" ולפיכך אינן מאפשרות הנפקת תעודות לידה של הורים מאותו המין.

3. ביום 18.1.2017 התקיים דיון ראשון בעתירה (בהרכב השופטים נ' הנדל, א' שהם ונ' מ' מוזס), שבסופו הורה בית משפט זה על הגשת עתירה מתוקנת. בעתירה המתוקנת, שהוגשה ביום 19.2.2017, הובהר כי כלל בנות הזוג העותרות קיימו מערכת יחסים עובר להולדת ילדיהם המשותפים, וכי ההחלטה להביא ילדים משותפים התקבלה במשותף מתוך רצון לגדל יחד את היילוד. ביום 31.7.2018 ניתן בעתירה המתוקנת צו על תנאי כמבוקש (בהרכב השופטים נ' הנדל, מ' מוזס וג' קרא). עם זאת, הדיון בעתירה הושהה,

בין היתר עד להכרעה בדנ"א 1297/20 פלוני נ' היועץ המשפטי לממשלה (25.7.2022) (להלן: דנ"א פלוני), אשר כפי שיפורט להלן, עסק בשאלות הנוגעות למהותו של צו ההורות הפסיקתי ולרישום ההורות. לאחר מתן פסק הדין בדנ"א פלוני, קיימנו דיון נוסף בעתירה ביום 11.12.2023 (בהרכב מ"מ הנשיא ע' פוגלמן, והשופטים א' שטיין ור' רונן).

טענות הצדדים

4. העותרים טוענים כי יש לחייב את המשיבים להנפיק תעודות לידה מתוקנות אשר נושאות את שמות שתי האימהות של ילדיהן המשותפים. לטענתם, מקום שבו לא התגלה ספק ממשי בדבר נכונותם העובדתית של הפרטים בתעודה הציבורית, הלכה פסוקה היא כי על פקיד הרישום לרשום את האמור בה במרשם, וזו חלה גם בהתייחס לתיקון תעודת לידה. לשיטתם, תעודת הלידה נועדה לשמש כראיה לצדדים שלישיים הן בדין הישראלי, הן בדין הבינלאומי בדבר זהות הוריו, מקום לידתו ומועד לידתו של בעל התעודה. העותרים מוסיפים ומציינים כי גם העיקרון של טובת הילד מוליך למסקנה שיש להנפיק תעודות לידה מתוקנות. העותרים טוענים כי כאשר הורותה של האם ביולוגית כוננה באמצעות צו אימוץ, יש לפעול בהתאם להוראה המעוגנת בסעיף 20 לחוק המרשם המורה כי עם מתן צו אימוץ יירשמו הוריו המאמצים במרשם ובכל תעודה לפי חוק המרשם. אשר לצו הורות פסיקתי, נטען כי בפסיקה הובהר שיש לפעול בהתאם לקווים המנחים שהתווה המחוקק ביחס לצו ההורות הסטטוטורי שניתן מכוח חוק הסכמים לנשיאת עוברים (אישור הסכם ומעמד היילוד), התשנ"ו-1996 (להלן: חוק הפונדקאות), ולפיכך מקום שמדיניות המשיבים היא להנפיק תעודות לידה ביחס לצו הורות סטטוטורי – יש להחיל מדיניות זהה גם ביחס לצווי ההורות הפסיקתיים.

5. לטענת העותרים, יש לדחות את עמדת המשיבים שלפיה תעודת הלידה נועדה לשקף את מצב הדברים ביום הלידה. נטען כי פרשנות המשיבים סותרת את לשון סעיף 20 לחוק המרשם, ולא הוצגה תכלית שיש בה כדי להצדיק נקיטה בפרשנות מצמצמת. לשיטתם, מדיניות המשיבים מונעת מילדים לזוג אימהות לקבל זכויות שכרוכות בהצגת תעודת לידה, כגון הקניית אזרחות זרה. העותרים מוסיפים כי מדיניות זו פוגעת בזכות לחיי משפחה ובזכות לשוויון, מאחר שהיא מפלה לרעה זוגות מאותו המין. כך, נטען כי כאשר מדובר בזוגות הטרוסקסואלים מונפקות תעודות לידה מתוקנות גם במקרים של אימוץ על ידי בן הזוג של האם הביולוגית, וכך הדבר גם במקרים שבהם נעשה שימוש בתרומת זרע לשם הולדת הילד. העותרים טוענים כי בניגוד לנטען על ידי המשיבים, אין מדובר במדיניות שנוהגת "מאז ומעולם" ובעבר נהגו האחרונים להנפיק תעודות לידה שכוללות את שמות שתי האימהות עם הצגתו של צו אימוץ.

6. המשיבים טוענים כי דין העתירה להידחות בהעדר עילה להתערבות במדיניותם. לשיטתם, תעודת הלידה היא תעודה ציבורית מיוחדת, השונה במהותה ובטיבה ממסמכים אחרים שמופקים לפי חוק המרשם; כנטען, בעוד שהמרשם ומסמכים אחרים שמופקים לפי החוק מתעדכנים מעת לעת בהתאם להתפתחויות בחייו של אדם, תעודת הלידה היא מסמך שמשקף את ההורות הביולוגית בעת הלידה, ומשכך ככלל היא "קופאת בזמן". המשיבים גורסים כי יש להנפיק תעודת לידה מתוקנת אך במקרים שבהם נדרש להבטיח חיסיון אודות זהותם של ההורים הביולוגיים. כנטען, במקרים אלו רשות האוכלוסין גונזת את תיק המרשם המקורי של הקטין ועורכת רישום מחדש. לעומת זאת, בעניינם של העותרים, לא מוטל חיסיון על זהות ההורה הביולוגי ולכן אין הצדקה לשנות את הרישום בתעודת הלידה.

7. המשיבים דוחים את הטענות כי מדובר במדיניות מפלה ומדגישים כי מדיניות זו חלה הן על זוגות הטרוסקסואליים, הן על זוגות מאותו המין. האחרונים דוחים גם את הטענה לפגיעה בזכות לחיי משפחה, ומבהירים כי מעמדו של ההורה הלא ביולוגי מקבל ביטוי במרשם עצמו ובמסמכים אחרים שמופקים לפי חוק המרשם, ובהם תמצית המרשם ותעודת הזהות. עוד נטען כי מאחר שמדובר ברישום, ולא בהסדרת הדין המהותי, כלל לא הוברר מהי הזכות שנפגעת כתוצאה מכך שלא מופקת תעודת לידה מתוקנת. המשיבים מבהירים כי אמנם, בניגוד לאמור בתגובה המקדמית, בין השנים 2006-2007 הונפקו תעודות לידה מתוקנות של קטינים שכוללות את שמות שתי האימהות עם הצגתו של צו אימוץ; וכי בנוסף, בעבר, הייתה קיימת אפשרות לבקש להנפיק נספח לתעודת לידה, שבו נרשמו שינויים בשמות הוריו של בעל התעודה בהתאם לאמור במרשם האוכלוסין. ואולם, לשיטתם, אין בכך כדי להקים עילה לחיובם לסטות ממדיניותם. עוד טוענים הם כי עמדתם שלפיה תעודת הלידה נועדה ליתן ביטוי להורות הביולוגית של היילוד בעת לידתו, קיבלה תמיכה וחיזוק בפסק הדין שניתן בע"מ 4213/19 פלונית נ' משרד הפנים (7.2.2023) (להלן: ע"מ פלונית).

דיון והכרעה

8. דרך הילוכנו תהיה כדלקמן: תחילה אציג את התשתית הנורמטיבית שנוגעת להכרה במעמד ההורי של בת הזוג של האם הביולוגית, ואת התשתית הנורמטיבית שנוגעת לחוק המרשם; לאחר מכן אפנה לבחון את תכליתה ומהותה של תעודת הלידה; לבסוף אפנה לבחון האם סירוב המשיבים להוציא תעודות לידה מתוקנות נעשה כדין,

והכל בהתאם לתשתית שעליה מבוססת ההכרה המשפטית בהורות – צו אימוץ או צו הורות פסיקתי.

אקדים אחרית לראשית ואבהיר כי לו תישמע דעתי נקבל את העתירה באופן חלקי, במובן זה שנקבע כי במקרים שבהם הוצג צו אימוץ או צו הורות פסיקתי שתחולתו רטרואקטיבית מיום הלידה, תונפק תעודת לידה מתוקנת שכוללת את שמות שתי האימהות, והכל כפי שיפורט להלן.

הכרה במעמדה ההורי של בת הזוג שאינה בעלת זיקה ביולוגית

9. במרכז ההליך דנן ניצבת, כאמור, שאלת רישומה בתעודת לידה של בת הזוג שאינה בעלת זיקה ביולוגית לילד, וזאת מקום שבו הורותה זכתה להכרה משפטית לאחר הלידה. לפני שנפנה לבחון את המדיניות הנוהגת של המשיבים, סבורני כי יש להבהיר את התשתית שעליה מבוססת ההכרה המשפטית בהורות של האם הלא ביולוגית, שכן יש לכך נפקות לשאלה שלפנינו. לכך אפנה כעת.

10. נקודת המוצא לענייננו היא כי אין הגדרה סטטוטורית מפורשת לשאלה מיהו הורה (ראו: דנ"א פלוני, פסקה 7 לפסק דיני; שחר ליפשיץ "הזכות להורות של בני זוג מאותו המין לנוכח אתיקת ההורות" מחקרי משפט לד(2) 11-12 (2022) (להלן: ליפשיץ)). כיום, קיימים 4 אדנים שבאמצעותם אדם יכול להפוך להורה במשפט הישראלי: זיקה גנטית; זיקה פיזיולוגית; צו אימוץ; והורות מכוח "זיקה לזיקה". נפרט בתמצית על אודות אדנים אלה, נוכח חשיבותה של תשתית זו להכרעה בסוגיה שלפנינו. הזיקה הגנטית עניינה במי שהוא בעל המטען הגנטי ששימש להולדת היילוד – קרי, בעלת הביצית או בעל הזרע. לעומת זאת, הזיקה הפיזיולוגית מתייחסת למי שנשאה את ההיריון. בעוד שבעבר הייתה זהות בין מי שנשאה את ההיריון למי שסיפקה את הביצית, כיום, ניתן לקבל תרומת ביצית (הזיקה הגנטית והזיקה הפיזיולוגית יכוננו יחד להלן: הזיקה הביולוגית).

11. לעומת שני האדנים הראשונים, שני האדנים הנוספים מאפשרים להכיר בהורות גם במצבים שבהם לא מתקיימת זיקה ביולוגית כלשהי ליילוד. אדן אחד לכינון הורות שאינה בעלת זיקה ביולוגית הוא מסלול האימוץ. במסלול זה, ההורות מכוננת בצו אימוץ שניתן על ידי בית המשפט, ועל ההליך מפקחים גורמים נוספים כגון עובדים סוציאליים, ואף היועצת המשפטית לממשלה במקרים הרלוונטיים, או עמותה מוכרת ומפוקחת לעניין הליך אימוץ בין-מדינתי (וראו: בע"מ 1118/14 פלונית נ' משרד הרווחה והשירותים

החברתיים, פסקה 8 (1.4.2015) (להלן: בע"ם פלוניית)). צו האימוץ הוא צו אשר מכונן את ההורות של מי שנעדר זיקה ביולוגית, וככלל, תחילת תוקפו תהא מיום מתן הצו. לצד זאת, לבית המשפט סמכות לקבוע בצו האימוץ מועד תחולה אחר, לרבות מועד מוקדם יותר; ואולם לאורך השנים נעשה שימוש מועט בסמכות זו (וראו: סעיף 17 לחוק אימוץ ילדים, התשמ"א-1981 (להלן: חוק האימוץ); דנ"א פלוני, פסקה 42 לפסק דינה של הנשיאה א' חיות).

12. האדן האחרון שמאפשר להכיר בהורותו של אדם הוא מכוח "זיקה לזיקה". מודל זה מתמקד בקשר הזוגי שבין אדם לבין בעל זיקה ביולוגית לילד, שנוצר עובר ללידה. מקורו של מודל זה בחוק הפונדקאות, אשר מכיר בהורותו של ההורה המיועד ליילוד אף כאשר אין לו זיקה גנטית אליו, מכוח צו הורות סטוטורי (וראו: סעיפים 2(2) ו-11 לחוק הפונדקאות). בהשראת צו הורות הסטוטורי, פותח בפסיקה צו הורות פסיקתי – אשר ניתן על ידי בית המשפט לענייני משפחה שמוסמך להכריע בתובענות לאבהות ולאמהות לפי סעיף 1(4) לחוק בית המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה-1995. הצו קובע את הורותו של בן הזוג של ההורה הביולוגי משהוכח כי הילד נוצר מתוך כוונה משותפת ותכנון משותף של בנות הזוג (להרחבה על המודלים האמורים, ראו: דנ"א פלוני, פסקאות 17-22 לפסק דינה של הנשיאה א' חיות; בע"ם פלוניית, פסקאות 7-8). קבלת צו הורות הפסיקתי בהסכמת המדינה מותנית במספר תנאים, שעיקרם נוגע למצב הזוגי שקדם ללידה; רצון משותף להביא ילד לעולם; ורצון משותף לשמש לו להורים (ראו: דנ"א פלוני, פסקה 25 לפסק דיני).

13. צו הורות הפסיקתי הראשון ניתן לראשונה בשנת 2012 (תמ"ש (ת"א) 60320/07 ת.צ. נ' היועץ המשפטי לממשלה (4.3.2012)). עם השנים הורחבה האפשרות לעשות שימוש בו גם בהליכי פונדקאות המתנהלים מחוץ לישראל (בג"ץ 566/11 מ.מ.ט-מגד נ' משרד הפנים, פ"ד סו(3) (2014) (להלן: עניין מ.מ.ט-מגד)), ולאחר מכן, בשנת 2015, הורחב השימוש בו גם ביחס לבת הזוג של מי שהביאה לעולם ילד תוך הסתייעות בתרומת זרע אנונימית (תמ"ש (משפחה ר"ג) 57440-12-13 פלוניית נ' היועץ המשפטי לממשלה (1.3.2015)). כיום, ניתן להגיש בקשה לצו הורות פסיקתי טרם מועד הלידה, הגם שצו הורות עצמו יכול להינתן רק לאחר הלידה (דנ"א פלוני, פסקה 24 לפסק דינה של הנשיאה א' חיות).

14. לאורך השנים התעוררו מספר שאלות שנוגעות לאופיו ולמהותו של צו הורות הפסיקתי. הראשונה – האם צו הורות הוא צו שמצהיר על הורות קיימת, או שמא הוא מכונן את הורותו של בן הזוג שנעדר זיקה ביולוגית ליילוד. שאלה זו הוכרעה לאחרונה

על ידי בית משפט זה בהרכב מורחב, ונקבע כי צו ההורות הוא צו מכונן, והוא זה אשר יוצר את הורותו של ההורה הלא ביולוגי (באותו עניין הבעתי דעת יחיד שלפיה צו ההורות הפסיקתי הוא צו שמצהיר על הורות קיימת).

15. השאלה השנייה נגעה למועד התחולה של צו ההורות הפסיקתי, קרי מועד תחילת ההורות. אף כי ההכרה המשפטית בהורותו של ההורה הלא ביולוגי נעשית לאחר הלידה, הפסיקה הכירה בכך שפער הזמנים בין מועד הלידה לבין מועד ההכרה בהורות מעורר קשיים, ובהתאם כי ניתן לקבוע מועד תחולה רטרואקטיבי של צו ההורות השיפוטי. בנסיבות שבהן מדובר בזוג נשים, שאחת מהן הרתה מתרומת זרע אנונימית, נקבע כי ניתן לקבוע שתחולתו הרטרואקטיבית תהיה ממועד הלידה (בע"מ 5544/18 היועץ המשפטי לממשלה נ' איילון (14.2.2021) (להלן: עניין איילון)). כמו כן, בעניין איילון נקבעו הוראות מעבר באשר לצווי הורות שיינתנו בעניינם של ילדים שנולדו לפני מתן פסק הדין, כך שהורים שביקשו צו הורות במהלך 9 חודשים ממועד מתן פסק הדין יכלו לבקש צו רטרואקטיבי (אף אם חלפו יותר מ-9 חודשים ממועד הלידה). כפי שציינתי בעניין איילון, הלכה למעשה – באופן עקבי, במקרים שמקיימים את הנסיבות שפורטו לעיל, בתי המשפט לענייני משפחה מורים על תחולה רטרואקטיבית של צו ההורות למועד הלידה (שם, פסקה 2 לפסק דיני). בדנ"א פלוני קביעה זו אומצה גם ביחס לפונדקאות שנערכת בחו"ל (ואולם אז מועד ההכרה הרטרואקטיבי המוקדם ביותר אינו מועד הלידה, אלא יום ניתוק הזיקה בין היילוד לבין האם הנושאת).

16. כאמור, העתירה שלפנינו עניינה בזוגות לסביות שלאחת מהן זיקה ביולוגית ליילוד. בעבר, המכשיר המשפטי המרכזי ששימש זוגות לסביות שביקשו לעגן משפטית את הורותה של בת הזוג שנעדרת זיקה ביולוגית היה צו אימוץ. ראשיתו של מסלול זה בפרשת ירוס-חקק (ע"א 10280/01 ירוס-חקק נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד נט(5) 64 (2005); להלן: עניין ירוס-חקק), אז קבע בית משפט זה שזוג לסביות אשר במהלך חייהן המשותפים החליטו להביא ילדים לעולם, באופן שכל אחת הרתה מתרומת זרע אנונימית, יכולות לאמץ כל אחת את הילד בעל הזיקה הביולוגית לאחרת, כאשר הדבר הוא לטובת הילד. כתוצאה מכך, נסללה לראשונה האפשרות לכינון הורותה של בת הזוג שאינה בעלת הזיקה הביולוגית בתא משפחתי של זוגות מאותו המין. לשלמות התמונה יוער כי קודם לכן, בפרשת ברנר-קדיש, בית המשפט חייב את פקיד הרישום לרשום זוג לסביות כאימהותיו של ילד על יסוד צו אימוץ ותעודת לידה ממדינת קליפורניה, ואולם פסק הדין לא דן בתוקפו של צו האימוץ, אלא בשאלת היקף שיקול דעתו של פקיד הרישום (בג"ץ 1779/99 ברנר-קדיש נ' שר הפנים, פ"ד נד(2) 368 (2000) (להלן: עניין ברנר-קדיש)).

17. בהתאם להכרעה בפרשת ירוס-חקק, שימש צו האימוץ במשך שנים ארוכות זוגות לסביות שביקשו לקבל הכרה משפטית בהורותה של בת הזוג שנעדרת זיקה ביולוגית ליילוד. ואולם, מסלול האימוץ טמן בחובו הכבדה מסוימת על הזוגות האמורים, הן בשים לב לתקופה הממושכת עד לקבלתו, הן בשים לב לצורך בקבלת תסקיר מטעם עובד סוציאלי (ראו: עניין מוט-מגד, בעמ' 535-536; כן ראו: ליפשיץ, בעמ' 61; רות זפרן "אימהות יש גם שתיים – הגדרת אימהות לילד שנולד לבנות זוג מאותו המין" דין ודברים ג 351, 389-391 (2008)). עם פיתוחו של צו ההורות הפסיקתי שאפשר להקל ולקצר – בהשוואה להליך האימוץ – את הליך ההכרה בהורה הלא ביולוגי, הפך צו ההורות הפסיקתי למסלול העיקרי באמצעותו מכוננות זוגות לסביות את הורותה של מי שנעדרת זיקה ביולוגית ליילוד (נוי נעמן "תזמון ההורות במשפט – צו ההורות הפסיקתי כמקרה-מבחן" משפט וממשל כה 1, 17 (צפוי להתפרסם ב-2024) (להלן: נעמן)).

18. סיכומם של דברים: כאשר מדובר בהורותה של האם שנעדרת זיקה ביולוגית לילד, הורותה אינה נוצרת מאליה אלא נדרש צו שיפוטי לכינונה. בעוד שבעבר נדרשו האימהות הלא ביולוגיות לפנות להליך אימוץ לצורך הכרה משפטית בהורותן, כיום צו ההורות הפסיקתי הוא הדרך המקובלת לעשות כן. בנסיבות של שימוש בתרומת זרע אנונימית, הן כאשר מדובר בצו האימוץ, הן כאשר מדובר בצו ההורות הפסיקתי נתונה לבית המשפט האפשרות להכיר בתחולה רטרואקטיבית של הצווים האמורים, ולקבוע הורות החל מיום הלידה. בעוד שביחס לצו אימוץ קביעת תחולה רטרואקטיבית נעשתה במקרים מעטים בלבד, הדבר נפוץ כאשר מדובר בצו הורות פסיקתי.

משאמרנו דברים אלה הנוגעים למישור המהותי של ההכרה בהורות, נפנה לבחון את התשתית הנורמטיבית הנוגעת לרישומה של ההורות בתעודת הלידה.

התשתית הנורמטיבית הנוגעת לחוק המרשם

19. חוק המרשם מסדיר את רישומם של פרטים שונים ביחס לתושבי ישראל (כהגדרתם בחוק). בסעיף 2 לחוק מעוגנת רשימת הפרטים שירשמו בנוגע לתושב, ובכלל זאת גם שמות הוריו (סעיף 2(א)(2) לחוק). פרט שמות ההורים נמנה בין הפרטים שרישומם במרשם הוא ראייה לכאורה לתוכנם (סעיף 3 לחוק).

20. עוד קובע חוק המרשם את אופן רישומו של יילוד במרשם האוכלוסין. סעיף 6 לחוק מורה לגורמים המפורטים בחוק למסור הודעה על כל לידה שהתרחשה בישראל, בתוך עשרה ימים מיום הלידה. ככלל, החובה למסור את ההודעה מוטלת על המוסד שבו ארעה הלידה, ואם הלידה התרחשה שלא במוסד, חובה זו תחול על ההורים, הרופא והמיילדת שטיפלו בלידה. ההודעה כוללת את פרטי הרישום של היילוד (תקנה 1 לתקנות מרשם האוכלוסין (פרטי רישום נוספים בהודעת לידה או פטירה), התשכ"ט-1968; כן ראו: נוהל משרד הפנים – מינהל אוכלוסין 2.2.0001 "נוהל רישום לידה בארץ" (24.3.2011) (להלן: נוהל רישום לידה); נוהל משרד הפנים – מינהל אוכלוסין 2.2.0008 "נוהל הטיפול לרישום נולדים בישראל והכללת הזכאים לכך במרשם האוכלוסין" (28.6.2006)). בנוסף לאמור, חוק המרשם אף מטיל חובה על תושב (כהגדרתו בחוק זה) שנולד לו ילד או שאימץ ילד מחוץ לישראל למסור לפקיד רישום הודעה על פרטי הרישום של ילדו תוך 30 יום (וראו: סעיפים 11 ו-13 לחוק).

21. רישום ההורות במרשם תלוי בשאלה מהו האדן שעליו היא נשענת. כך, כאשר מדובר באם היולדת, ככלל, די בהודעה על לידה לפי סעיף 6 לחוק המרשם על מנת לרשום אותה במרשם, ואין צורך בהצגת תעודה ציבורית (ראו גם: דנ"א פלוני, פסקה 61 לפסק דינה של הנשיאה א' חיות). כאשר מדובר ברישום האב, חוק המרשם מבחין בין מצב שבו האם היולדת נשואה לבין מצב שבו היא אינה נשואה. כאשר האם אינה נשואה, רישום האב ייעשה לפי הודעה משותפת של ההורים. בנוסחה העדכני של ההודעה, על האב להצהיר כי הוא "אביו הביולוגי של הילוד" (טופס הכרה באבהות, שמצורף לנוהל משרד הפנים – מינהל האוכלוסין 2.2.0007 "נוהל הוספת פרטי אב לקטין תושב ישראל הרשום במרשם האוכלוסין" (1.4.2012)). לעומת זאת, כאשר מדובר באב אשר נשוי לאם היולדת, ניתן להסתפק בהודעה על לידה גם לצורך רישום פרטי האב, ללא שנדרש לנקוט בהליך נוסף (ראו: דנ"א פלוני, פסקה 62).

22. ביתר המקרים, רישום פרט ההורות יתבצע רק לאחר הצגת תעודה ציבורית מתאימה לפקיד המרשם. כך, ביחס להורות מכוח אימוץ, סעיף 20 לחוק המרשם קובע כי: "אומץ ילד, יירשמו במרשם ובכל תעודה לפי חוק זה מאמציו כהוריו והמאומץ כילדם של מאמציו, ובשם שנקבע לו בצו האימוץ" (ההדגשה הוספה – ע' פ'). כאשר מדובר בהורות שכוננה מכוח הליך פונדקאות בישראל, קובע סעיף 20א(א) כי עם מתן צו ההורות על ידי בית המשפט לענייני משפחה יירשמו הוריו במרשם. כאשר להורות שכוננה באמצעות צו הורות פסיקתי, נקבע כי יש להציג צו שיפוטי שמכיר בהורות לצורך הרישום, ולא ניתן להסתפק בהודעה משותפת (דנ"א פלוני, פסקה 91). הנה כי כן, על

מנת לרשום את הורותה של בת הזוג שאינה בעלת זיקה ביולוגית ליילוד – יש להציג צו שיפוטי מתאים.

23. לצד האמור, הובהר לא אחת כי בהתאם להלכות המושרשות של בית משפט זה שיקול דעתו של פקיד הרישום ביחס לרישום הוא מצומצם, והדבר נכון גם ביחס לרישום פרט ההורות (וראו, מני רבים: עניין ממט-מגד, בעמ' 528-530; בג"ץ 10533/04 ויס נ' שר הפנים, פ"ד סד(3) 807, 867-868 (2011) (להלן: עניין ויס); עניין ברנר-קדיש, בעמ' 374; בג"ץ 143/62 פונק שלזינגר נ' שר הפנים, פ"ד יז 225 (1963)). בהתאם, נקבע שבנסיבות של הורות שאינה ביולוגית, ככל שהוצג לפקיד הרישום צו שיפוטי מתאים עליו לרשום אותו, ובהיעדר צו כזה – הרישום לא יבוצע. הלכות אלו מתייחסות לשאלת הרישום באופן כללי. בענייננו, טוענים העותרים כי יש להחילן גם על תיקונן של תעודת הלידה; קרי, עם הצגת צו שיפוטי המלמד על הורותה של האם שנעדרת זיקה ביולוגית, יש לחייב את פקיד המרשם בתיקון תעודת הלידה. לעומת זאת, לשיטת המשיבים, תעודת הלידה היא מסמך שמשקף את ההורות הביולוגית בעת הלידה, ומשכך, ככלל, היא "קופאת בזמן" ואינה נתונה לשינויים ולתמורות – גם לאחר הצגת צו שיפוטי.

על מנת להכריע בשאלה זו, נפנה, אפוא, לבחון את ההסדרים הרלוונטיים לתעודת לידה.

24. תעודת לידה מונפקת מכוח סעיף 30 לחוק המרשם, וזו לשונו של הסעיף:

תעודת לידה ופטירה
30. (א) מי שנולד בישראל והוא רשום במרשם, רשאי לקבל תעודת לידה.

(ב) מי שיש לו לכאורה ענין בדבר רשאי לקבל תעודת לידה או תעודת פטירה של זולתו הרשום במרשם, אם הלידה או הפטירה אירעה בישראל.

הנה כי כן, הזכאות לתעודת לידה מותנית בשני תנאים מצטברים. התנאי הראשון הוא כי מדובר בלידה שהתרחשה בישראל; התנאי השני הוא כי רישומו של הילד במרשם האוכלוסין הושלם (ראו גם: עניין ויס, בעמ' 860). החוק אינו קובע הוראות נוספות ביחס לתעודת הלידה, ואף אינו כולל התייחסות מפורשת לשאלת עדכון הפרטים הרשומים בה. את ההוראות שנקבעו בחוק המרשם משלימים הסדרים שנקבעו בתקנות: כך, בתוספת

הראשונה לתקנות הצורה מופיעים הפרטים שיופיעו בתעודת הלידה. פרטים אלה כוללים, בין היתר, את שם האם ושם האב של היילוד; מקום לידתו, ובתוך כך היישוב שבו נולד ושם בית החולים; תאריך הלידה הלוועזי והעברי; מין היילוד; הלאום; והדת.

25. במסגרת התגובה המקדמית טענו המשיבים כי הנוסח הקיים של תקנות הצורה אינו מאפשר רישום של שתי אימהות. זאת מאחר שתקנות הצורה כוללות את השדות שם ה"אב" ושם ה"אם" (וראו: סעיף 47 לתגובה המקדמית של המשיבים מיום 7.7.2017). ואולם, לאחר הצגת עמדה זו, חלו התפתחויות בהקשר זה: כך, בבג"ץ 7344/17 פלוני נ' שר הפנים (12.12.2018) (להלן: בג"ץ 7344/17), נדון סירובו של שר הפנים להנפיק תעודת לידה חדשה לילד שאומץ באימוץ "סגור" בה יירשמו הוריו המאמצים – בני זוג מאותו המין – כהוריו. במסגרת זאת, הביע היועץ המשפטי לממשלה דאז עמדה שלפיה ניתן לרשום בתעודת לידה את שני האבות באופן ניטרלי כ"הורה" ו"הורה", בניגוד לעמדתו של שר הפנים. העתירה התקבלה ונקבע כי יש להנפיק תעודת לידה חדשה ומתוקנת. בנוסף לאמור, בבג"ץ 3148/18 פלוני נ' שר הפנים (5.5.2021), חויבה המדינה להנפיק תעודת לידה ובה רישום ניטרלי של הורי היילוד מבחינה מגדרית, שכוללת את השדות "הורה" ו"הורה", בנסיבות שבהן אחד ההורים הוא גבר טרנסג'נדר (שנולד במין נקבה) שעבר תהליך של הריון ולידה, ובנסיבות שתוארו בפסק הדין. נוכח האמור, דומה כי אין עוד מחלוקת כי תקנות הצורה – כשלעצמן – אינן מונעות הוצאת תעודת לידה שכוללת את שמות שני ההורים – אף כשמדובר בזוג מאותו המין (והמשיבים אף לא חזרו על טענה זו במסגרת תצהיר התשובה).

26. בנוסף לאמור, נוהל משרד הפנים – מינהל אוכלוסין 2.15.0001 "נוהל הפקת תעודות לידה" (1.8.2005) בנוסחו העדכני מעגן את מדיניותם הנוכחית של המשיבים שלפיה אין לערוך שינויים בתעודת הלידה לאחר הפקתה הראשונית. כך, נכתב בנוהל זה כי יש לוודא שהפרטים הרשומים בבקשה משקפים את פרטי היילוד בזמן הלידה, כפי שהם הופיעו ברישום הראשון של היילוד (סעיף 4.3 לנוהל) וכי: "יש לוודא כי הפרטים המופיעים בתעודת הלידה תואמים את הפרטים, כפי שהיו בעת הלידה. אין לכלול בתעודת הלידה שינויים שחלו בפרטי הרישום של הילד, של האם היולדת או של האב [...]" (ההדגשה הוספה – ע' פ'; סעיף 4.11 לנוהל). יוער כי לצד האמור, מדיניותם של המשיבים בהתייחס לחריגים שבהם יתאפשר לתקן את תעודת הלידה כגון אימוץ "סגור" אינה מוסדרת בנוהל (וראו: סעיף 4 למענה המשיבים לבקשת העותרים לפרטים נוספים מיום 17.11.2020; צורף כנספח 2 לתצהיר משלים של העותרים מיום 26.11.2020). עוד יצוין שכעולה מעמדת המשיבים, בפועל, כאשר זהותו של ההורה הביולוגי נתגלתה

לאחר הלידה, תעודת הלידה מתוקנת ופרטי האב הביולוגי נכללים בה (סעיף 33 לכתב התשובה מיום 19.8.2020).

תכליתה של תעודת הלידה

27. שאלת תכליתה ומהותה של תעודת הלידה טרם נבחנה בפסיקה ובספרות בישראל, וכאמור לעיל המקורות הנורמטיביים מהם ניתן ללמוד על תכליתה של תעודת הלידה אינם רבים. כפי שאפרט להלן, עמדת המשיבים – שלפיה תעודת הלידה נועדה ככלל לשקף את מצב הדברים בעת הלידה – מקובלת עליי. ואולם, אין בידי לקבל את הרכיב השני של מדיניות זו, שלפיו תעודת הלידה נועדה לשקף אך הורות ביולוגית.

28. בפתח הדברים, אבקש להתייחס לטענות הצדדים בעניין האופן שבו יושמה מדיניותם של המשיבים לאורך השנים. בהקשר זה הפנו העותרים לתעודות לידה מתוקנות שהונפקו לאחר אימוץ בידי בת הזוג של האם הביולוגית בין השנים 2007-2006. המשיבים מצדם טענו כי הדבר נעשה במספר מקרים מוגבל, לתקופה קצרה, וזאת בשם לב לחוסר בהירות עקב שינוי שחל במצב המשפטי, שאפשר לראשונה לבנות זוג מאותו המין לאמץ את הילד הביולוגי של בת זוגן. כמו כן, בעבר הנפיקו המשיבים נספח לתעודת לידה, בו נכללו שינויים בשמות ההורים. איני סבור כי יש לזקוף לחובתם של המשיבים את עצם השינוי בהתנהלותם, מאחר שכידוע, רשות מינהלית רשאית לשנות את מדיניותה; אין בעובדה שהרשות פעלה באופן מסוים בעבר, כשלעצמה, כדי לבסס טענה כי יש לחייב אותה להמשיך ולפעול באותו האופן (דנג"ץ 7335/21 שרת הפנים נ' מרינצ'בה, פסקה 17 לפסק דיני (13.11.2023); בג"ץ 3805/06 אדרעי נ' משרד הבטחון – אגף השיקום, פסקה 10 (15.9.2011); בג"ץ 1398/07 לביא-גולדשטיין נ' משרד החינוך – הגף להערכת תארים מתקדמים, פסקה 21 (11.5.2010); בג"ץ 627/82 ליבמן נ' המועצה המדעית של ההסתדרות הרפואית בישראל, פ"ד לח(1) 645, 657 (1984); דפנה ברק-ארז משפט מינהלי כרך א 204-205 (2010)). והכל בנתון לכך שהמדיניות היא בגדרן של הוראות הדין.

29. נקודת המוצא לדיון היא הוראת סעיף 30 לחוק המרשם. סבורני כי קריאתו של סעיף זה תומכת בעמדת המשיבים בהליך דנן, שלפיה תעודת הלידה נועדה לשקף – ככלל ובכפוף לחריגים עליהם אעמוד בהמשך – את מצב הדברים העובדתי שנוגע ליילוד ביום הלידה. כפי שצוין לעיל, חוק המרשם קובע חובת רישום של ילד של תושב (כהגדרתו בחוק), וזאת הן כאשר הלידה התרחשה בישראל, הן כאשר הלידה התרחשה מחוץ

לישראל; ואולם, סעיף 30 קובע כי הזכאות לתעודת לידה מצומצמת יותר, והיא מוגבלת אך למי שלידתו התרחשה בישראל. מכך ניתן להסיק כי תעודת הלידה מכוונת לשמש כתעוד פורמלי-משפטי שבמרכזו אירוע לידת היילוד (כפי שניתן ללמוד גם משמה של התעודה: תעודת לידה). מאחר שהלידה היא אירוע עובדתי תחום בזמן, סבורני שככלל, הפרטים המתועדים בו אמורים לשקף את המצב הנוגע ליילוד באותה העת.

30. הווה אומר, מקובלת על ידי עמדת המשיבים שלפיה בעוד שמרשם האוכלוסין ותעודות ציבוריות אחרות אשר ניתנות מכוחו נועדו לתעד את המצב העדכני הנוגע לתושב הרשום ולפיכך הן כפופות מטבען לשינויים בהתאם להתפתחויות בחייו של אדם (בג"ץ 230/86 מילר נ' שר הפנים, פ"ד מ(4) 436, 444 (1986)), תעודת הלידה היא תעודה ציבורית ייחודית, אשר מכוונת לספר את סיפור זהותו של היילוד בנקודת זמן מסוימת על ציר חייו: זהותו ביום לידתו. אין לכחד, לעמדה זו של המשיבים אין אחיזה בהוראה חוקית מפורשת, אך דומני כי נוכח לשונו התמציתית של חוק המרשם בכך תלקה כל עמדה בדבר מהותה ותכליתה של תעודת הלידה.

31. לצד האמור, אין בידי לקבל את עמדת המשיבים שלפיה תעודת הלידה נועדה לשקף אך הורות ביולוגית. בהקשר זה, טוענים האחרונים כי מבחינה לשונית המונח "לידה" מכוון לאירוע הביולוגי-פיזי, וכי היילוד לא "נולד" להורה שהורותו מבוססת על אדן משפטי (פרוטוקול הדיון מיום 11.12.2023, בעמ' 3, ש' 35-36). ואולם, איני סבור כי ניתן למצוא בלשון חוק המרשם או תקנות הצורה עיגון לטענה שלפיה תעודת הלידה מכוונת אך להורה שנשא את ההיריון או למי שהשתתף בתהליך הביולוגי של הלידה. לשון תקנות הצורה מכוונת לזהותם של הורי היילוד באופן ניטרלי – והיא אינה מתייחסת לשאלת האדן שעליו ההורות מבוססת. יתרה מכך, השוואה בין לשון זו לבין סעיפים אחרים בחוק המרשם ובנהלי המשיבים בהקשר זה מעלה כי כאשר ביקשו המחוקק או מחוקק המשנה להתייחס להורות ביולוגית, הדבר נעשה במפורש. כך למשל, ראו את לשונו של סעיף 6 לחוק המרשם – שעניינו כאמור בחובת הודעה בדבר לידה בישראל – ולפיו כאשר הלידה לא התרחשה במוסד, יש להציג לפני פקיד המרשם תעודת רופא או תצהיר מטעם המיילדת שלפיו האם היא "האם הטבעית" של היילוד (סעיף 6(ב)); בהעדר אישורים רפואיים, יש לצרף להודעה על לידה תוצאות של בדיקה גנטית לשם קביעת היותה של אם היילוד אמו הטבעית (ראו: דנ"א פלוני, פסקה 70 לפסק דינה של הנשיאה א' חיות). כך, כאמור, גם ביחס לרישום האב כאשר מדובר באם יולדת שאינה נשואה, שאז לפי נהלי המשיבים על האב להצהיר כי הוא אביו הביולוגי של היילוד. הנה כי כן, בניגוד למקרים שבהם בלשון החוק או בנהלי המשיבים עוגנה התייחסות לקיומה

של זיקה ביולוגית בין הורה לבין היילוד, תקנות הצורה מתייחסות באופן ניטרלי לאדן שעליו מושתתת ההורות.

32. מסקנה זו מתבקשת אף מהגיונה של תעודת הלידה עצמה, שכן הפרטים שנכללים בה אינם נוגעים אך להיבט הפיזיולוגי של ההולדה; תעודת הלידה כוללת פרטים נוספים בעלי משמעות, הנדרשים לשם תיעוד מלא ושלים אודות זהותו של היילוד. כך, תעודת הלידה מתייחסת גם לדת היילוד וללאום שלו. אין חולק כי זהות הוריו של היילוד מהווה פרט מידע חשוב ומשמעותי, וזאת גם כאשר הקשר ההורי לא מבוסס על אדן ביולוגי. בהתאם, השמטה של אחד מההורים מתעודת הלידה – על אף התקיימותה כבר בעת הזו – משמעותה הצגת תמונה חלקית ולא מלאה בדבר זהותו. לכך אף עשויה להיות נפקות במישור של טובת הילד. אין חולק כי שיקול טובת הילד הוא שיקול רלוונטי בהקשר של רישום במרשם האוכלוסין באופן כללי (עניין ויס, בעמ' 840), והדברים יפים גם בהקשר של רישום פרט ההורות בתעודת הלידה. אמנם, כפי שציינו המשיבים, הורותו של ההורה הלא ביולוגי תקבל ביטוי במרשם ובמסמכים אחרים המופקים מכוח החוק, ואולם הם מבטאים את המצב העדכני ואינם נותנים ביטוי לתכלית המיוחדת של תעודת הלידה, עליה עמדנו – סיפור חייו של היילוד ביום הלידה. כפי שצוין בפרשה אחרת, יום הלידה הוא "תאריך מכונן", שמהווה "נתון עובדתי משמעותי בחיי הילד, בהגדרת זהותו ובחוויה הקיומית שלו [...]" (בע"מ 3518/18 ב"כ היועץ המשפטי לממשלה נ' פלוני, פסקה 14 לפסק דינו של השופט נ' הנדל (3.2.2020) (להלן: בע"מ 3518); על פסק דין זה הוגשה בקשה לדיון נוסף – ראו: דנ"א פלוני, עליו פורט לעיל; כן ראו והשוו: נעמן, בעמ' 55-54).

33. בנוסף לאמור, לעמדתנו, ככל שמצב הדברים הוא שבעת הלידה היו ליילוד שני הורים, הדרת ההורה הלא ביולוגי מתעודת הלידה משמעה העדפת מעמדה של ההורות הביולוגית על פני הורות שמבוססת על אדנים אחרים. אין חולק כי קיים שוני בין הורות ביולוגית לבין הורות שאינה ביולוגית לעניין אופן כינון ההורות – כפי שהוצג בפירוט לעיל. ואולם, לאחר הסדרת המעמד ההורי, במישור הדין המהותי הורותם של שני ההורים – ההורה הביולוגי וההורה הלא ביולוגי – שווה היא, והיא כוללת אותו סל זכויות וחובות הוריות. איני סבור כי כאשר במישור הדין המהותי יש שוויון בין ההורים, יש מקום להבחין ביניהם במישור הרישום בתעודת הלידה (והשוו: בג"ץ 7344/17, פסקה 9). לכך עשוי להתלוות מסר פוגעני שלפיו מדובר בקשרים שונים בטיבם ובמהותם, וכי בעוד הורות ביולוגית היא הורות "אמיתית", הורות לא ביולוגית היא הורות נחותה וחשודה, מעין הורות "על-תנאי". כפי שצוין באחת הפרשות: "אין לאדם זיקה אנושית חשובה בחייו מהזיקה לילד, ושעה שביטויה של השייכות הזו נתקל באי

אמון מובנה מצד הרשות הציבורית, הדבר מלווה בפגיעה אנושית שיש בה מן הפגיעה בכבוד האנושי" (עניין ויס, בעמ' 846; כן ראו: דנ"א פלוני, פסקה 2 לפסק דיני; בג"ץ 781/15 ארד-פנקס נ' הועדה לאישור הסכמים לנשיאת עוברים על פי חוק הסכמים לנשיאת עוברים (אישור הסכם ומעמד הילוד), התשנ"ו-1996, פסקאות 11-16 לפסק דיני (3.8.2017)).

34. בנוסף לאמור, קביעה כי אין מקום להבחין בין הורות ביולוגית להורות שמבוססת על אדנים אחרים תיצור אחידות והרמוניה בין תעודת הלידה לבין המרשם בכללותו. אך לאחרונה הובהר בדנ"א פלוני כי תכלית רישום ההורות במרשם בימינו אינה לשקף את ההורות הביולוגית של האם והאב לילדיהם, אלא לשקף את ההיבט המשפטי של פרט ההורות (דנ"א פלוני, פסקה 59 לפסק דינה של הנשיאה א' חיות; כן ראו: עניין צור-וייסלברג, פסקה 2 לחוות דעתו של השופט נ' הנדל; עניין ממת-מגד, בעמ' 565-566; עניין ברנר-קדיש, בעמ' 375). בהתאם לאמור, נקבע כי רישום ההורות במרשם האוכלוסין יופיע באופן זהה, ללא כל הבחנה בין הורות ביולוגית לבין הורות שאינה ביולוגית (דנ"א פלוני, פסקה 59 לפסק הדין של הנשיאה א' חיות; בג"ץ 2984/17 מלכי נ' מנהל האוכלוסין במשרד הפנים, פסקה 3 (1.5.2022); עניין ממת-מגד, בעמ' 565-566). אף כי כאמור, לעמדת קיים שוני בין תעודת הלידה לבין המרשם במישור של מימד הזמן הנוגע לפרט הרישום, איני סבור כי יש בשוני זה כדי להשליך על שאלת תכלית רישום פרט ההורות שבו.

35. בשולי הדברים, אציין כי אין בידי לקבל את טענת המשיבים כי פסק הדין בעע"ם פלונית מחזק את עמדתם שלפיה תעודת הלידה נועדה ליתן ביטוי להורות הביולוגית בעת הלידה. בעע"ם פלונית נדון סירובה של המדינה לרשום את בת זוגה של האם הביולוגית של היילוד כאם נוספת במרשם האוכלוסין לפי הודעתן בלבד, וללא הצגת תעודה ציבורית. בית המשפט לעניינים מינהליים דחה את העתירה המינהלית שהוגשה על החלטה זו, ועל כך הוגש ערעור לבית משפט זה. הערעור נדחה, בהתבסס על הכרעת בית משפט זה בדנ"א פלוני, שלפיה כאשר מדובר בהורות שאינה ביולוגית יש להציג תעודה ציבורית מתאימה שמלמדת על כינון ההורות לשם רישומה. אמנם לצד האמור, הוסיף בית המשפט כי: "ובאשר לסוגיה הנוספת שעניינה רישומה של המערערת כהורה הקטין בתעודת הלידה. אף אם הייתה מתגשמת משאלת המערערת לרישום המערערת כהורה במרשם על בסיס הודעה בלבד, על פניו לא היה מקום לבצע שינוי בתעודת הלידה של הקטין. זאת מפני שרישום יילוד בתעודת הלידה שלו, בא לתת ביטוי להורות הביולוגית על היילוד בעת לידתו" (שם, פסקה 13). ואולם, דברים אלה נאמרו בבחינת למעלה מן הצורך, לאחר שהוכרעה השאלה הרישומית שעמדה במוקד הערעור,

ומבלי שהוצגה התשתית לבחינת השאלה (ויוער כי פסק הדין של בית המשפט לעניינים מינהליים – עליו הוגש הערעור – כלל לא התייחס לשאלה זו). משכך, איני סבור כי יש בדברים אלה כדי להכריע בשאלה שלפנינו.

לסיכום פרק זה, סבורני כי תעודת הלידה נועדה לתעד את זהותו של היילוד בנקודת הזמן הראשונית של חייו: עם אירוע הלידה. לצד זאת, תעודת הלידה אינה מכוונת אך להורות ביולוגית, ואין מקום להבחין בתעודת הלידה בין הורות זו לבין הורות אשר מבוססת על אדנים אחרים.

צו הורות פסיקתי

36. על רקע התשתית הנורמטיבית שהוצגה, נפנה ליישומה בקטגוריות השונות שלפנינו. בשלב ראשון נבחן מהו הדין ביחס למקרים שבהם הורותה של האם הלא ביולוגית כוננה בצו הורות פסיקתי. הרכב מורחב של בית משפט זה קבע כאמור כי צו ההורות מכונן את ההורות של האם הלא ביולוגית. לצד האמור, כפי שהובהר לעיל, במרבית המקרים נעותרים בתי המשפט לבקשה לקבוע מועד תחולה רטרואקטיבי שמכוון את ההורות ממועד הלידה, כאשר הבקשה הוגשה עד 9 חודשים מיום הלידה. משמעות קביעה זו היא כי מבחינה משפטית, כבר במועד הלידה האם הלא ביולוגית הייתה אמו של היילוד. עמדת המשיבים היא שאף בנסיבות האמורות אין מקום להנפיק תעודת לידה חדשה שבה תירשם זהות האם הלא ביולוגית. עמדה זו התבססה על גישתם שלפיה תעודת הלידה נועדה לשקף אך הורות ביולוגית. ואולם, משדחינו עמדה זו, יש לקבל את עמדת העותרים שלפיה עם הצגתו של צו הורות פסיקתי רטרואקטיבי ליום הלידה, יש להנפיק תעודת לידה מתוקנת, שכן ממועד זה מוכרת ההורות על ידי הדין.

37. ויובהר: מדובר בתוצאה שנובעת באופן ישיר מהקביעה השיפוטית שלפיה בעת הלידה הייתה האם הלא ביולוגית הורתו של היילוד. אין מדובר בתיעוד של התפתחות מאוחרת בחייו של היילוד, אלא במצב הדברים המוכר על ידי הדין בעת לידתו (ראו והשוו: בג"ץ 230/86 מילר נ' שר הפנים, פ"ד מ(4) 436, 442 (1986)). עמדה זו עולה בקנה אחד עם עמדתם של המשיבים שלפיה יש מקום לתקן את תעודת הלידה גם ביחס לזהותו של הורה ביולוגי כאשר זו נתגלתה לאחר הלידה (סעיף 33 לכתב התשובה מטעם המשיבים מיום 19.8.2020). כלומר – אף לשיטתם של המשיבים התיעוד שבתעודת הלידה אינו מוגבל לפרטים שהיו ידועים ביום הלידה, להבדיל משאלת נכונותם ביום הלידה.

38. יוער כי שאלה דומה נדונה בע"א 7722/17 פלונית נ' שר הפנים (29.11.2020). בעניין זה נדונה בקשתם של המערערים להירשם במרשם ובתעודת הלידה כיהודים ממועד לידתם, בהתאם לפסקי דין שהצהירו, לאחר הלידה, כי אמותיהן השלימו הליכי גיור עובר ללידתם. נקבע כי משמעות ההכרה באימהות כיהודיות ממועד גיורן משמעה כי לצרכי המרשם הילדים נולדו לאם יהודייה, ולפיכך הם זכאים להירשם כיהודים ממועד לידתם. בהקשר של בקשתם של המערערים לקבל תעודות לידה מתוקנות הוסיף בית המשפט כי: "[...] אין צורך להכריע בשאלת מהותן של תעודות הלידה. גם אם אניח שהן נועדו לשקף את המצב העובדתי בעת הלידה, פסק הדין ההצהרתי מאשר כי הילדים נולדו לאם שהשלימה הליך גיור קודם לכן, כך שהם היו 'יהודים' לצורכי מרשם כבר באותה עת" (שם, פסקה 13). אמנם בענייננו אין מדובר בצו הצהרתי אלא בפסק דין מכונן שתחולתו רטרואקטיבית, ואולם מהותית – גם כאשר מדובר בצו מכונן בעל תחולה רטרואקטיבית מיום הלידה, המשמעות היא כי שני ההורים הם הוריו של הילד ביום היוולדו (ראו והשוו: דנ"א פלוני, פסקה 52 לפסק דיני).

39. נוכח האמור לעיל, סבורני כי כאשר מוצג צו הורות פסיקתי שתחולתו רטרואקטיבית מיום הלידה – על המשיבים להנפיק ליילוד תעודת לידה חדשה שכוללת גם את הורותו של ההורה הלא ביולוגי. זאת מאחר שכאמור, במועד הלידה גם האם הלא ביולוגית הייתה אמו של היילוד. יוער כי באופן עקרוני, דברים אלה נכונים גם בהתייחס לנסיבות שבהן ניתן צו אימוץ בעל תחולה רטרואקטיבית מיום הלידה. ואולם, כאמור לעיל, בעוד שתחולה רטרואקטיבית היא נפוצה בצווי הורות פסיקתיים; לאורך השנים נעשה שימוש מועט ביותר באפשרות להחיל רטרואקטיבית צווי אימוץ.

40. לעומת זאת, איני סבור שכאשר מדובר בצו הורות פסיקתי שתחולתו פרוספקטיבית חלה חובה על המשיבים להוציא תעודת לידה מתוקנת. נקודת המוצא היא הכלל עליו עמדנו, שלפיו תכליתה של תעודת הלידה לשקף את פרטי זהותו של היילוד ביום הלידה. מקום שבו ניתן צו הורות פסיקתי שתחולתו פרוספקטיבית – משמעות הדבר היא כי ביום הלידה טרם הוסדר מעמדו ההורי של ההורה הלא ביולוגי. לפיכך, קיים שוני רלוונטי בין ההורה הביולוגי להורה הלא ביולוגי ביום הלידה. האם השיקולים הרלוונטיים מלמדים כי יש מקום לקבוע חריג עקרוני למדיניות שלפיה תעודת הלידה כוללת את הפרטים הרלוונטיים כפי שהיו ביום הלידה ביחס לצו הורות שתחולתו פרוספקטיבית? סבורני כי יש להשיב לכך בשלילה.

41. ראשית יש לעמוד על כך שנראה כי היקפם של המקרים בהם ניתן צו הורות פסיקתי מבלי שנקבעה לו תחולה רטרואקטיבית מיום הלידה הוא מצומצם ביותר. מצב דברים זה יתעורר בעיקר ביחס למי שהגיש את בקשתו לאחר 9 חודשים ממועד הלידה (בנוסף להוראת המעבר שנקבעה בבע"ם איילון, שאפשרה להורים שביקשו צו הורות במהלך 9 חודשים ממועד מתן פסק הדין לזכות בהכרה רטרואקטיבית מיום הלידה). סבורני כי זהו שיקול כבד משקל בהקשר של הסוגיה שלפנינו: כפי שצוין הן בבע"ם איילון, הן בדנ"א פלוני – כינונה המהיר של ההורות משרת משמעותית את טובת הילד – מאחר שיש בכך להבטיח את הוודאות המשפטית שמאפשרת להורה הלא ביולוגי לפעול עבור הילד, ולמנוע פער ממושך בין המציאות בפועל, שבה לילד שני הורים, ובין המצב המשפטי שבו אחד מההורים לא הסדיר את מעמדו (דנ"א פלוני, פסקה 52 לפסק דינה של הנשיאה א' חיות; בע"ם איילון, פסקה 12 לפסק דינו של השופט נ' הנדל; פסקה 20 לפסק דיני; כן ראו: ליפשיץ, בעמ' 69-70). לפיכך, יצירת תמריץ ממשי נוסף להסדרה מהירה של מעמד ההורה הלא ביולוגי היא שיקול שיש ליתן לו משקל משמעותי.

42. מלבד המצב שבו הבקשה לתחולה רטרואקטיבית הוגשה לאחר 9 חודשים מיום הלידה, צו הורות פסיקתי בעל תחולה פרוספקטיבית עשוי להינתן בשני מצבים נוספים: מצב הדברים שבו ההורים לא ביקשו כי ייקבע שלצו תחולה רטרואקטיבית מיום הלידה, או מצב הדברים שבו בית המשפט דחה את בקשתם. בשני המצבים האמורים נדמה כי הגורמים הרלוונטיים סברו כי בנסיבות העניין, הלכה למעשה – השיקול של טובת הילד אינו מצדיק קביעה כי מועד תחילת ההורות יהיה מיום הלידה. לפיכך, אף אם לתיקון תעודת הלידה תהיה תרומה מסוימת במישור טובת הילד, איני סבור כי יש בכך להוביל למסקנה כי יש להורות על עיגון חריג ביחס למדיניות הכללית.

43. אף אין בידי לקבל את טענות העותרים שלפיהן מקום שבו מדיניות המשיבים היא להנפיק תעודות לידה מתוקנות במקרים שניתן צו הורות סטטוטורי במסגרת הליך פונדקאות, יש להחיל מדיניות זהה ביחס לצו ההורות הפסיקתי. אמנם, צו ההורות הפסיקתי עוצב בהתאם למודל שנקבע בחוק הפונדקאות, ובהתאם הובהר כי מדובר בצווים דומים באופיים. ואולם, לצד זאת, הודגש כי אין משמעות הדבר שיש להחיל מדיניות זהה בשני המקרים, וכאשר מדובר בהסדרים "יישומים משניים", הם ייבחנו לפי מכלול השיקולים הרלוונטיים (בע"ם 3518/18, פסקה 11 לפסק דינו של השופט נ' הנדל). לפיכך – אין במדיניות המדינה בהתייחס לצווי הורות סטטוטוריים, כשלעצמה, כדי להוליך למסקנה כי יש לחייב את המדינה להוציא תעודות לידה מתוקנות. זאת, בפרט בשים לב לשוני הקיים בין המקרים: כאשר מדובר בהליך של פונדקאות, ההליך מערב

באופן מובנה צד שלישי – האם הנושאת – באופן שעשוי להקים זיקה בינה לבין היילוד, שאותה יש לנתק ושאת זהותה מבקשים לחסות, ולפיכך מקרה זה דומה יותר באופיו למקרה של "אימוץ סגור" ומגשים במידה רבה יותר את התכליות שקשורות לניתוק גורם שלישי (האם הנושאת, שזיקתה מנותקת). נוכח האמור לעיל, סבורני כי במקרים שבהם ניתן צו הורות פסיקתי מבלי שנקבע לו מועד רטרואקטיבי, אין מקום ככלל להורות על הנפקת תעודת לידה חדשה.

44. לצד האמור, ברי כי דברים אלה מתייחסים למישור המדיניות הכללית, ואולם אין בכך לטעת מסמרות לגבי נסיבות חריגות, ככל שיתעוררו, אשר יצדיקו היעדרות לבקשה לתיקון תעודת לידה גם במקרה של צו הורות פסיקתי שתחולתו פרוספקטיבית. זאת, בהתאם לחובתה של המדינה לשקול את נסיבות המקרה הקונקרטי, ולהכיר בחריגים לכלל ככל שנסיבות המקרה מצדיקות זאת (דנג"ץ 10350/02 שר הפנים נ' מטר, פ"ד נח(3) 255, 267 (2004); בג"ץ 3648/97 סטמקה נ' שר הפנים, פ"ד נג(2) 728, 794 (1999); בג"ץ 6249/96 התאחדות הקבלנים והבונים בישראל נ' ששון, פ"ד נב(2) 42, 48-47 (1998); יצחק זמיר הסמכות המינהלית כרך ה – הסמכות המינהלית 3746-3750 (מהדורה שנייה, 2011); כן ראו: סעיף 31 לכתב התשובה מטעם המשיבים).

צו אימוץ

45. סוג המקרים האחרון אליו עלינו להידרש הוא כינון הורות באמצעות צו אימוץ. בפתח הדברים, יש לשוב ולהזכיר את האמור לעיל: בעוד שבעבר צו אימוץ שימש כדרך המרכזית לכינון הורותה של בת הזוג של האם הביולוגית, עם פיתוחו של צו ההורות הפסיקתי, שיצר דרך פשוטה ונוחה יותר לכינון ההורות, מסלול האימוץ נזנח, ודומה כי כבר לא נעשה בו שימוש. לפיכך, עסקינן בקבוצה סגורה של מקרים, אשר ככלל תהיה רלוונטית להורות שכוננה עד שנת 2014 (כן ראו: סעיף 54 לעיקרי הטיעון של העותרים). משאמרנו זאת, נפנה לבחון את השאלה שלפנינו.

46. כפי שצוין לעיל, סעיף 20 לחוק המרשם קובע כי: "אומץ ילד, יירשמו במרשם ובכל תעודה לפי חוק זה מאמציו כהוריו והמאומץ כילדם של מאמציו, ובשם שנקבע לו בצו האימוץ" (ההדגשה הוספה – ע' פ'). תעודת הלידה ניתנת מכוח סעיף 30 לחוק המרשם, ולכן, על פניו, הסעיף חל גם בהתייחס לתעודה זו. נקודת המוצא היא כי החוק נוקט בלשון מרחיבה, וקובע בצורה מפורשת כי עם מתן צו האימוץ יש לתקן "כל תעודה" הניתנת לפי החוק. למרות זאת, לעמדת המשיבים, יש לפרש את תחולת הסעיף בצמצום.

לפי הפרשנות המוצעת, בהקשר של תיקון תעודת הלידה, תחולת הסעיף תוגבל אך למקרים שבהם נדרש להגן על חיסיון ההורים הביולוגיים בהליכי אימוץ "סגור", כך ששמות ההורים המאמצים יחליפו את שמות ההורים הביולוגיים; במקרים אחרים – שבהם האימוץ אינו מחליף את מעמד ההורה הביולוגי – אין מקום לתקן את הרישום בתעודת הלידה.

47. קשה למצוא עיגון בלשון החוק לטענת המשיבים כי יש להבחין בהקשר זה בין סוגי האימוץ. עם זאת, בפסיקתנו נקבע כי פרשנות תכליתית עשויה להביא לתוצאה שיש ליתן פרשנות מצמצמת ללשון רחבה (וראו: בג"ץ 6299/21 עמותת עורכי דין לקידום מנהל תקין נ' מועצה מקומית כעביה טבאש חג'אג'רה, פסקה 35 (8.11.2023); בג"ץ 7803/06 אבו ערפה נ' שר הפנים, פסקה 35 לפסק דיני (13.9.2017); בג"ץ 846/93 ברק נ' בית-הדין הארצי לעבודה, ירושלים, פ"ד נא(1) 3, 13 (1994)). בהתאם, ככל שהדבר סותר את התכלית המונחת ביסוד ההסדר, אין לשלול מניה וביה פרשנות מצמצמת ולפיכך יש מקום לבחון את טענת המשיבים בהקשר זה.

48. אין חולק כי אחת מתכליותיו של סעיף 20 היא ניתוק הזיקה בין הילד המאומץ לבין הוריו הביולוגיים, באמצעות השמטת שמותיהם מתעודת הלידה והחלפתם בהורים המאמצים (וראו למשל: בג"ץ 7344/17, פסקה 10). הדבר אף מתבקש לשם הגשמת הוראות החיסיון המפורטות בסעיף 34(א)(2) לחוק האימוץ, שאוסרות, בין היתר, על פרסום שעשוי להוביל לזיהויו של אדם כמי שמסר ילד לאימוץ. ואולם, הגם שמדובר בתכלית מרכזית, איני סבור כי זו תכליתו הבלעדית של הסעיף: תכלית נוספת היא ביסוס תחושת השתייכותו של הילד המאומץ לתא המשפחתי המאמץ, תוך צמצום השוני בין ילד שגדל במסגרת התא המשפחתי הביולוגי לבין ילד הגדל בקרב משפחה מאמצת; במובן זה, תכליתו של סעיף 20 עניינה בטובת הילד (והשוו: נעמן, בעמ' 59; חגית מזרחי "מעורבות ואחריות המדינה כלפי ילדים מאומצים ומשפחות מאמצות לאחר השלמת הליך האימוץ" (2020)). תכלית זו מצאה אף היא עיגון בחוק האימוץ, בהוראה המעוגנת בסעיף 34(א)(1), אשר אוסרת על פרסום שעשוי להוביל לזיהויו של אדם כמאומץ. בכך מכיר חוק האימוץ בכך שדבר האימוץ הוא מידע רגיש ופרטי.

49. אין חולק כי התכליות של סעיף 20 לחוק המרשם מתקיימות במלואן בהתייחס לאימוץ "סגור" שבו מוחלפים ההורים הביולוגיים בהורים המאמצים; במקרה זה, זהותו המולדת של הילד המאומץ חסויה ובמרבית ההקשרים המשפטיים היא חדלה מלהתקיים. לעומת זאת, מוכן אני להניח כי קיימים סוגי אימוץ, שבהם ייתכן ולא יהיה מקום לשנות

את תעודת הלידה על אף מתן צו אימוץ, למשל במקרים שבהם הקשר עם זהותו של ההורה הביולוגי ידועה לכל (וראו בהקשר זה את הדוגמה שנתנו המשיבים, בהתייחס לאימוץ "פתוח" בידי קרוב משפחה לאחר פטירת הורה, לפי סעיף 3(2) לחוק האימוץ; פרוטוקול הדיון מיום 11.12.2023, בעמ' 6, ש' 11-17). ברי כי איני נדרש להכריע בסוגיה זו, שאינה מונחת לפנינו. ואולם, סבורני כי יש בכך להאיר את ייחודיות המקרים שלפנינו: בעוד שככלל ענייננו של חוק האימוץ בהסדרת מעמדו של ילד שכבר בא לעולם באמצעות שינוי מעמדם של אחד או שניים מהוריו הביולוגיים והחלפתם באחרים, במקרים שלפנינו כלל לא קיים אדם נוסף בעל זיקה ביולוגית שהוא בעל מעמד כלפי הילד, אשר יצא מ"התמונה ההורית". משכך, המתח הקיים במצב של אימוץ "פתוח" אל מול הורה ביולוגי אחר "שהוחלף" אינו מתעורר. בנסיבות אלו, סבורני כי יישומן של תכליות סעיף 20 בנסיבות המקרה דנן מגלה תמונה מורכבת. כך, הנפקת תעודת לידה מתוקנת תתרום לתחושת ההשתייכות לתא המשפחתי ותצמצם את הפערים בין תא משפחתי זה לבין תא משפחתי שמבוסס על אדן ביולוגי. מן העבר השני, מאחר שלא נדרש לנתק את הקשר בין הילד לבין הורה ביולוגי אחר, תכלית החיסיון על זהותו של ההורה הביולוגי לא מתקיימת.

50. נוכח האמור לעיל, נראה כי כאשר מדובר בקבוצה הסגורה של אימהות שהורותן כוננה באמצעות צווי אימוץ, תכליות סעיף 20 אינן מטות את כפות המאזניים באופן מובהק לעבר פרשנות המשיבים או לעבר פרשנות העותרות. בנסיבות גבוליות אלה, דומני כי יש ליתן משקל ללשון החוק הרחבה, אשר אינה מסייגת את תחולת סעיף 20 לסוג אימוץ מסוים. לכך יש להוסיף שיקול נוסף שבעיני יש בו להשליך על הסוגיה: השימוש בצו האימוץ במקרים שלפנינו נעשה עובר לפיתוחו של צו ההורות הפסיקתי. כאמור, כאשר מדובר בצו אימוץ סעיף 17 לחוק האימוץ מאפשר לבית המשפט להכיר בתחולה רטרואקטיבית של הצווים האמורים, אך לאורך השנים נעשה שימוש מועט בסמכות זו. לעומת זאת, כאשר מדובר בצו הורות פסיקתי, החלה רטרואקטיבית של הצו מיום הלידה היא נפוצה. בהתאם לאמור, אף כי הייתה נתונה לעותרות שנקטו בשעתו בצו האימוץ אפשרות עקרונית לבקש תחולה רטרואקטיבית, נראה כי בפועל אפשרות כזו הייתה פחות מעשית. סבורני אפוא כי יש מקום להשוות בהקשר שלפנינו בין העותרות שעשו שימוש בצו אימוץ לכינון הורותם לבין הורים שהורותם כוננה בשלב מאוחר יותר, באמצעות צו הורות פסיקתי שנקבע לו מועד רטרואקטיבי ליום הלידה. שילובם של שיקולים אלה, וזאת לצד התרומה של תיקון תעודת הלידה לטובת הילד, מוליכים לשיטתי למסקנה כי יש מקום להורות על תיקון תעודת הלידה גם במקרה של צו אימוץ.

51. קודם לחתימת הדברים, אתיחס לטענת העותרים שלפיה מדיניות המשיבים מפלה זוגות לסביות אל מול זוגות הטרוסקסואליים במצב הדברים שבו זוג הטרוסקסואלי עשה שימוש בתרומת זרע. דין טענה זו להידחות. טענה דומה הועלתה ונדחתה בדנ"א פלוני, ביחס לעצם רישום ההורות במרשם (שם, פסקה 86); קביעה זו רלוונטית גם לענייננו. לכך יש להוסיף כי ממילא במישור התוצאה, המסקנה שאליה הגעתי ביחס לצו הורות פסיקתי בעל תחולה רטרואקטיבית ולצו אימוץ נותנת מענה לרוב המכריע של המקרים שהוצגו בגדרי העתירה.

100 דבר

52. במרכז העתירה שלפנינו מצוי אחד האירועים המשמעותיים והמכוננים בחייו של אדם: הפיכתו להורה לילד. בשנים האחרונות, נוכח ההתפתחויות והתמורות הרבות שחלו בהקשרים אלה, נדרש בית משפט זה מספר פעמים לשאלות עקרוניות שהתעוררו ביחס להסדרתה של הורות לא ביולוגית. שאלות אלו, הנוגעות לטיבה של הורות לא ביולוגית, וכן לאופן רישומה במרשם האוכלוסין, הוכרעו בדנ"א פלוני. ההכרעה בסוגיה שלפנינו – תיקון רישום ההורות בתעודת הלידה – נסמכת, במידה רבה, על הכרעות עקרוניות אלו. בשים לב למכלול הטעמים שעליהם עמדתי, סבורני כי יש לקבל את עמדת המשיבים שלפיה תעודת הלידה נועדה לשקף את מצב הדברים הנוגע ליילוד ביום לידתו, אך לדחות את עמדתם כי תעודת הלידה נועדה לשקף אך הורות ביולוגית. לשיטתי, הפרשנות אותה אני מציע נובעת מתכליתה של תעודת הלידה, ואף יש בה ליתן ביטוי לשיקולים של טובת הילד ולשוויון בדין המהותי בין ההורים בתוך התא המשפחתי.

53. יישומה של פרשנות זו מעלה כי בנסיבות שבהן ניתן צו הורות פסיקתי בעל תחולה רטרואקטיבית מיום הלידה, יש להנפיק תעודות לידה חדשות. בנוסף לאמור, מצאתי כי גם כאשר הורותה של האם הלא ביולוגית מושתתת על צו אימוץ, יש להנפיק תעודת לידה מתוקנת; זאת, בהתאם ללשונו הרחבה של הוראת סעיף 20 לחוק האימוץ ובשים לב לכך שמדובר בקבוצה מצומצמת ומתוחמת, המתייחסת בעיקרה למקרים שההורות כוננה עד לשנת 2014. במובן זה אציע לחבריי כי הצו על תנאי הפוך למוחלט. לעומת זאת, מצאתי כי כאשר מדובר בצו הורות פסיקתי שתחולתו מיום הינתנו – אין עילה להורות על הנפקת תעודת לידה חדשה שכוללת את הורותה של האם הלא ביולוגית.

בנסיבות העניין ונוכח מורכבות הסוגיה, אציע כי לא ייעשה צו להוצאות.

מ"מ הנשיא

השופטת ר' רונן:

אני מסכימה.

שופטת

השופט א' שטיין:

1. אני מצטרף למסקנה אליה הגיע חברי, מ"מ הנשיא, ולנימוקים שהובילוהו למסקנה זו. לצד הסכמתי זו, אבקש להוסיף דברים משל עצמי לגבי הבסיס המשפטי של פסק דיננו.

2. סעיף 30 לחוק מרשם אוכלוסין, התשכ"ה-1965 (להלן: חוק המרשם), אינו קובע דבר לגבי תוכנה ומטרותיה של תעודת לידה אותה זכאי לקבל אדם בגדרו. האמור בסעיף זה אינו נוקט שום עמדה – לכאן או לכאן – באשר להבחנה בין הורות ביולוגית לבין הורות חוקית שאינה ביולוגית.

מאידך, סעיף 20 לחוק המרשם – שעניינו קרוב לענייננו-שלנו – קובע כך:

"אומץ ילד, יירשמו במרשם ובכל תעודה לפי חוק זה
מאמציו כהוריו והמאומץ כילדם של מאמציו, ובשם
שנקבע לו בצו האימוץ" (ההדגשה הוספה – א.ש.).

האמור בסעיף זה מבכר את ההורות החוקית על פני ההורות הביולוגית לצרכי רישום שמותיהם של הורי הילד המאומץ בתעודת לידתו.

3. תקנות מרשם האוכלוסין (פרטי רישום נוספים בהודעת לידה או פטירה), התשכ"ט-1968, מחייבות רישום של פרטי ההורים של היילוד, כאשר המילה "הורים" מתייחסת להורי היילוד בזמן לידתו – קרי: להורים הביולוגיים (אשר כוללים את מי שמוחזק כאביו הביולוגי של היילוד: ראו סעיפים 21 ו-22 לחוק המרשם). מסקנה זו עולה גם מהאמור בתקנות מרשם אוכלוסין (צורתן של תעודות לידה ופטירה), התשל"ג-1972, אשר מחייבות את עורכיהן של תעודות לידה לציין את שם האב ואת שם האם של

היילוד. נוהל הפקת תעודות לידה של רשות האוכלוסין וההגירה (14.1.2019) (להלן: הנוהל), אף הוא דורש ממבקשי תעודת לידה לציין את שם האב ואת שם האם של "האדם אודותיו מבוקשת הבקשה" – ונראה כי גם כאן מדובר בהוריו הביולוגיים של היילוד. התקנות האמורות והנוהל שוללים את האפשרות לרשום בתעודת לידה אדם אחר שקיבל מעמד של הורה חוקי של היילוד שלא מכוח אימוץ, ואינם מותאמים למקרים של אימוץ על ידי הורים בני אותו מין, אשר הוכר במחוזותינו בבג"ץ 5158/21 גורטלר נ' שר הרווחה (28.12.2023) (להלן: עניין גורטלר).

4. צו הורות פסיקתי מביא לתוצאה הזוהה לזאת של אימוץ מבחינת הזכויות והחובות של הורי הילד או הילדה (ראו: בג"ץ 566/11 ממט מגד נ' משרד הפנים, פ"ד סו(3) 493 (2014) (להלן: עניין ממט מגד); וכן בע"מ 1118/14 פלונית נ' משרד הרווחה והשירותים החברתיים (1.4.2015); בע"מ 5544/18 היועץ המשפטי לממשלה נ' איילון (14.2.2021); בע"מ 4741/21 פלונית נ' פלונית (21.7.2022)). צו הורות אשר ניתן על ידי בית משפט לענייני משפחה ניתן מכוחה של הלכה פסוקה אשר פירשה את האמור בסעיפים 1(4), 3(א) ו-3(ב) לחוק בית המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה-1995 (ראו פסקה 43 לפסק דינה של המשנה לנשיא, השופטת מ' נאור, בעניין ממט מגד). פשיטא הוא שהאמור בחוק, כפי שפורש על ידי בית המשפט העליון בגדרו של תקדים מחייב, גובר על האמור בחקיקת משנה ובנוהלים; ודי בטעם זה כדי לחייב את התאמת התקנות והנוהלים לאמור בצו ההורות הפסיקתי שקיבל תוקף רטרואקטיבי מיום לידתו של היילוד. אמור מעתה: מי שנרשם בצו כזה כהורה היילוד מיום היוולדו – הורה הוא; ולפיכך, יש לרשמו כהורה בתעודת הלידה של היילוד באותו אופן שבו נרשמים הורים מאמצים.

5. לטעמי, במקרה של תא משפחתי המורכב מזוג הורים מאותו מין הרישום בתעודת הלידה של ילדם או של ילדתם, אשר בא מכוחו של צו הורות רטרואקטיבי, צריך להיעשות במתכונת של "הורה/הורה", "אב/אב" או "אם/אם" – לפי בקשת ההורים החוקיים של היילוד. רישום כאמור מתחייב מכוח העיקרון לפיו "המדינה אמורה להיות ניטרלית ביחסה אל דפוסי הזוגיות והמשפחה שאזרחיה הבוגרים בוחרים בעבור עצמם, ואל לה להכתיב לאזרחיה דפוס מונוליטי אחד של זוגיות ומשפחה" (ראו: עניין גורטלר, פסקה 6 לפסק דיני).

הוחלט כאמור בפסק דינו של מ"מ הנשיא ע' פוגלמן.

ניתן היום, י"א באדר ב' התשפ"ד (21.3.2024).

שׁוֹפֵט

שׁוֹפֵט

מ"מ הנשיא

מרכז מידע, טל' 3852,077-2703333 ; אתר אינטרנט, <https://supreme.court.gov.il> , עת 16079780_M46.docx